

Таким чином, підсумовуючи усе зазначене вище, можна виокремити такі інноваційні функції в процесі підготовки майбутніх інженерів на прикладі Харківського національного автомобільно-дорожнього університету:

– впровадження в навчальний процес майбутніх магістрів дорожньо-будівельної галузі дуальної форми навчання, що дозволить окрім теоретичної (університетської) та поглибленої практичної (виробничої, за конкретним місцем майбутньої роботи) підготовки ще й дати поглиблену управлінську підготовку;

– інтенсифікувати розвиток особистості майбутнього фахівця й прискорити процес його адаптації до умов реального виробництва;

– модернізувати засоби, методи та технології навчання й максимально наблизити їх до умов реального виробництва.

Список літератури

1. Тоффлер Е. Третя хвиля / З англ. пер. А. Євса. К.: Вид. дім «Всесвіт», 2000. 480 с.
2. Наказ МОН України від 15.10.2019 р. за № 1296 «Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»

Н. В. Внукова, О.В. Бугакова

(ХНАДУ), м. Харків

В.Л. Толчий

(Військовий інститут танкових військ НТУ «ХП»), Харків

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ ЕКОСКЛАДОВОЇ В НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛЯХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

«Навколишнє середовище Європи переживає переломний момент.

У наступному десятилітті ми маємо вузькі можливості для посилення

заходів щодо захисту природи, зменшення впливу зміни клімату та радикального скорочення споживання природних ресурсів»

Ханс Брюнінс, виконавчий директор ЄЕЗ

Незважаючи на те, що європейська політика в галузі навколишнього середовища та клімату допомогла покращити навколишнє середовище за останні десятиліття, Європа поки не досягла достатнього прогресу в цьому питанні і прогнози покращення стану навколишнього середовища в найближче десятиліття не є позитивними, згідно зі звітом «Довкілля Європи - Стан та перспективи на 2020 рік» ((SOER 2020)). [1]

SOER 2020 – це найповніша екологічна оцінка, яка будь-коли проводилася в Європі. Вона дає чітке уявлення про те, де знаходиться Європа у досягненні цілей політики до 2020 та до 2030 років, а також довгострокових цілей та амбіцій на 2050 рік щодо переходу до сталого низьковуглецевого майбутнього. Навколишнє середовище Європи переживає переломний момент. У наступному десятилітті є вузьке вікно можливостей для розширення заходів щодо захисту довкілля, зменшення впливу зміни клімату та радикального скорочення споживання природних ресурсів . На теперішній час світова спільнота підбиває підсумки досягнення Цілей сталого розвитку (ЦУР) тисячоліття, прийнятих Організацією Об'єднаних Націй на початку XXI століття, і ставить перед собою нові, стратегічні Цілі, вирішення яких здатне забезпечити вирішення ключових проблем людства та його сталий розвиток. Україна підтримує стратегію сталого розвитку, активно реалізуючи її основні складові – екологічну, соціальну, економічну та культурологічну.[2] Наша держава підтримує ідею колективної відповідальності за майбутнє, до необхідності формування глобальної спільноти, заснованої на принципах екологічної цілісності. У цьому найважливішим завданням стає екологічне просвітництво населення – інструмент культурного відродження людини, переосмислення уявлення людей себе і навколишній світ.

Завдання всіх закладів освіти в державі, в тому числі, університетів, у сучасних умовах - це розробка сучасних освітніх програм, які включатимуть в себе екоскладову в навчальних модулях освітніх програм, зміст яких буде мати орієнтацією на ідеї стійкого розвитку. Так, можливість професійної реалізації майбутніх спеціалістів всіх стратегічних галузей економічного та соціального розвитку країни може забезпечити наявність екоскладової сучасних освітніх програм вишів, які повинні мати 4 стратегічних напрями такого розвитку (забезпечення сталого економічного зростання; розвиток людського капіталу; підвищення якості міського середовища; забезпечення ефективності управління та розвиток громадянського суспільства) Ці напрями покликані покращити якість життя українців, підвищити конкурентоспроможність держави, в тому числі, через реалізацію заходів з еколого-освітнього та еколого-просвітницького спрямування. Розвиток зазначеного вектору діяльності принесе свої плоди у найближчій перспективі та допоможе державі виконати свої зобов'язання у сфері кліматичних угод та рішень Євросоюзу до 2030 року. Наукових досліджень феномена екологічної/екологічно орієнтованої освіти практично немає. Контент-аналіз трактувань «екологічна освіта» у представлених законах дозволяє виділити такі ключові слова: поширення (пропаганда) екологічних знань; інформування про стан навколишнього середовища; інформування про використання природних ресурсів; інформування про екологічне законодавство; виховання дбайливого ставлення до природи як цінності . Екологічна культура (формування якої можливо тільки через освіту) – поняття рівневе; можна говорити про екологічну культуру дошкільнят, школярів, студентів, фахівців у тій чи іншій галузі та дорослого населення загалом [3].

Аналіз дозволяє позначити три можливі сценарії подальшого розвитку вітчизняної екологічної освіти та екологічно орієнтованої освіти всіх рівнів:

1. Традиційна екологічна освіта та освіта, у центрі яких знаходиться «жива природа». Головний принцип – біоцентризм. Освітня та освітня практика поєднується з природоохоронним рухом.

2. Екологічне освіта та просвітництво у сфері сталого розвитку – напрям, яке поруч із економічним і соціальним напрямом у сфері сталого розвитку відбиває використання ідеології сталого розвитку на зміст екологічного (природоохоронного) освіти і освіти. Головний принцип – екоцентризм.

3. Освіта та освіта для сталого розвитку – соціо-еколого-економічний інтегративний напрям у системі інноваційної, «випереджальної» освіти та освіти, що базується на принципі поліцентризму – рівносильності соціуму, економіки, екології та культури [4].

Дані напрямки діяльності створюють умови для переходу від антропоцентричної екологічної свідомості до екоцентричної і спираються на ключові ідеї істинно глобальної цивілізації:

– ідею цінності життя і безпеки людини у всіх навколишніх середовищах (природного, соціального, техногенного, культурного, освітнього та ін.);

– ідею якості людини у всіх проявах її життя;

– ідею якості довкілля;

– ідею цінності здоров'я людини та здоров'я навколишнього середовища;

– ідею якості життя людини у навколишньому середовищі.

Реалізація даних ідей сьогодні сприяє як затвердженню єдиних універсалій, а й сприяють продуктивному конструюванню бажаного майбутнього [5].

Сьогодні можна відзначити зростаючу роль таких видів освіти як «неформальну освіту» та «інформальну освіту», які в нашому розумінні розглядаються, по суті, як «освіта». Комюніке Комісії Європейських Товариств «Навчання дорослих: вчитися ніколи не пізно» від 23 жовтня 2006

року визначає, що основним завданням країн співдружності є формування таких суспільних систем, які уможливають визнання та обґрунтування неформального та інформального навчання (в англomовному середовищі «навчання» освіти» розглядаються як синоніми). У Батумській заяві міністрів з освіти «Довкілля для Європи» (2016 р.) позначено деякі важливі положення для вдосконалення освіти та освіти в інтересах сталого розвитку, у тому числі при переході до «зеленої» економіки та зміцненні синергізму між формальною освітою, неформальною освітою та просвітою [2].

Метою безперервної екологічної освіти є формування екологічної культури за допомогою організації у державі системи, що включає поширення та формування екологічних знань, інформування про стан навколишнього середовища, використання природних ресурсів та екологічного законодавства, а також виховання дбайливого ставлення до навколишнього середовища всіх категорій населення протягом усього життя («освіта протягом усього життя»).

Основні завдання для досягнення мети безперервної екологічної освіти:

1. Створення сприятливих умов для безперервної екологічної освіти та формування екологічної культури.

2. Реалізація міжвідомчої взаємодії органів державної влади, громадських організацій, освітніх установ та громадян у здійсненні діяльності з екологічної освіти та формування екологічної культури.

3. Здійснення міжрегіонального співробітництва у сфері екологічної освіти та формування екологічної культури.

Основні складові формування системи безперервної екологічної освіти – це принципи природовідповідності, культуровідповідності та людиноподібності.

Принцип природовідповідності зводиться до такого: екологічна освіта має будуватися відповідно до вікових та індивідуальних особливостей громадян; необхідно знати зони найближчого розвитку, які визначають можливості громадян, також спиратися на них при організації виховних

відносин; необхідно спрямовувати виховний процес на розвиток екологічного самовиховання, самоосвіти громадян.

Принцип культуровідповідності передбачає, що виховання/освіта має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях культури та будуватися відповідно до цінностей та норм тих чи інших національних культур та специфічних особливостей, властивих традиціям тих чи інших регіонів, що не суперечать загальнолюдським цінностям.

Принцип людиноздатності передбачає розглядати екологічне просвітництво як виявлення і реалізація можливостей людини стосовно і навколишнього світу.

Доцільно при створенні освітніх програм враховувати низку принципів, що мають найважливіше значення при організації екологічно орієнтованої освіти, а саме: принцип безперервності та наступності, принцип новизни, принцип невизначеності, принцип PR (Public Relations), принцип різноманіття та різноманітності, принцип прогностичності, принцип проектування та моделювання, принцип проектування та моделювання, принцип «життєвих ситуацій», принцип системності та синергетизму, принцип обережності, принцип інтеграції, принцип регіональності, принцип сталого розвитку, принцип загальності та відкритості (широкого охоплення всіх верств населення), принцип комплексності та міжвідомчості, принцип патріотизму, принцип інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти [1].

Крім того, при відборі вмісту екологічно орієнтованої освіти (освітніх програм всіх рівнів) необхідно посилити практико-орієнтований характер екологічних знань та умінь – тих компетенцій, які можуть забезпечити «екологічний стиль» життя людини (наприклад, екологічне маркування продуктів харчування та обладнання, використання ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій, найпростіші методи оцінки стану середовища (кислотності ґрунтів, нітратів у продуктах харчування, запиленості повітря, радіаційного фону та ін.).

Реалізація такого екологічно орієнтованого підходу до освіти та складання освітніх програм у вишах може бути здійснена у таких ключових напрямках:

- інформування про наукові напрями розвитку сучасної екології, охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування,
- інформування про екологічний стан навколишнього середовища у світі, країні, місті, районі,
- інформування про нововведення в екологічне законодавство України,
- інформування про практичне застосування екологічних законів, принципів, правил у повсякденному житті та професійній діяльності,
- використання можливостей формування екологічної культури людини через гуманітарне пізнання навколишнього світу (літературу, живопис, фотографію, музику, театр та ін.),
- інформування про становлення інноваційних форм «зеленої економіки», «суспільства знань» та ін.,
- інформування про просування в різні сфери сучасної економіки ідей стратегії сталого розвитку,
- інформування про діяльність громадських організацій, у тому числі і релігійних організацій, здатних формувати особливе сприйняття навколишнього світу, світовідчуття, ядром якого є найвищий етичний принцип – єдність людини та природи. Аналіз досвіду екологічної освіти та екологічно орієнтованої освіти вищих навчальних закладів Європейського Союзу орієнтує на необхідність розробки та реалізації Концепції безперервної екологічної освіти не тільки в реальних умовах, а й у віртуальному просторі - з широким використанням цифрових технологій, мережі Інтернет, гаджетів, інтернет-ресурсів, пов'язаних з темою екології, цифрового інструментарію «доповненої реальності», інтерактивних інструментів, віртуальних лабораторій, тренажерів та інших методів та методик, що формують стійке професійне екологічно орієнтоване інтелектуальне середовище України.

Список літератури

1. Europe's state of the environment 2020: change of direction urgently needed to face climate change challenges, reverse degradation and ensure future prosperity. European Environment Agency: веб-сайт. URL: <https://www.eea.europa.eu/highlights/soer2020-europes-environment-state-and-outlook-report> (дата звернення 01.12.2021).
2. Внукова Н. В. Інноваційні підходи трансформування вищої освіти в галузі природничих наук в контексті сталого розвитку. Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природо користування. 2019. С.450-454.
3. Внукова Н. В. Моніторинг розвитку та впровадження в системі освіти підсистеми екологічної освіти. Нова педагогічна думка. 2015. № 4 (84). С. 170- 173.
4. Внукова Н. В. Методичні аспекти впровадження екологічної освіти. *Новий колегіум*.2014. № 4. С. 43-47.
5. Внукова Н. В. Перспективи іновачій у сфері освітньої діяльності України. Управління якістю підготовки фахівців. матеріали Всеукр. наук-метод конф., 26-27 березня 2019 С. 28- 30.

Є.М. Воронова
(ХНАДУ), м. Харків

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Виховний потенціал іноземної мови збільшується з уведенням у навчальний процес нових технологій. Використання технологій, що залучають досвід і творчий потенціал, виводить процес навчання і виховання засобами іноземної мови на новий рівень, сприяють розвитку комунікативної компетенції майбутніх фахівців.